

فرهنگ نوین کشاورزی و منابع طبیعی

(شامل تعریف و معادل فارسی واژه‌های علمی)

جلد سیزدهم

جنگل و محیط زیست

مؤلفان:

دکتر محمد حسین جزیره‌ای، دکتر کریم جواناتیر، دکتر محمود زبیری،
دکتر جهانگیر فقهی، دکتر مجید مخدوم، دکتر محمدرضا مروی مهاجر

فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران

گروه علوم کشاورزی

شاخه جنگل و محیط زیست

فرهنگ نوین کشاورزی و منابع طبیعی، شامل تعریف و معادل فارسی واژه‌های علمی/مؤلفان: گروه علوم کشاورزی، شاخه جنگل و محیط زیست فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران، محمدحسین جزیره‌ای [و دیگران].

ویراستاران: غلامرضا ستوده، محمدرضا داهی، ابراهیم بیگدلی - تهران: دانشگاه تهران. مؤسسه انتشارات و چاپ، ۱۳۸۹. ۱۵ ج - (انتشارات دانشگاه تهران و فرهنگستان علوم: شماره ۳۱۸۶

ISBN: دوره ۱۵ جلدی ۵-۵۹۴۹-۰۳-۹۶۴-۹۷۸

۸۵۰۰۰ ریال

ج. ۱۳: ۶۱۶۳-۰۳-۹۶۴-۹۷۸

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا

ص. ع. به انگلیسی:

New Dictionary of Agriculture and Natural Resources, Vol. 13 Forest and Environment

کتابنامه.

ج. ۱۳. جنگل و محیط زیست. کشاورزی - - واژه‌نامه‌ها - - انگلیسی. زبان انگلیسی - -
واژه‌نامه - - فارسی. جنگل و جنگلداری - - واژه‌نامه - - انگلیسی. جنگل و محیط زیست
- - واژه‌نامه - - انگلیسی. جزیره‌ای، محمدحسین، ۱۳۰۱ - دانشگاه تهران.

۱۳۸۹

۶۳۰/۳

۴۵ ف / ۱۱۱ S

۱۸۳۰۷۵۲

شماره کتابشناسی ملی

عنوان: فرهنگ نوین کشاورزی و منابع طبیعی، جلد سیزدهم: "جنگل و محیط زیست"
مؤلفان: دکتر محمدحسین جزیره‌ای، دکتر کریم جوانشیر، دکتر محمود زبیری،
دکتر جهانگیر فقیه، دکتر مجید مخدوم، دکتر محمدرضا مروی مهاجر
ویراستاران: دکتر غلامرضا ستوده، مهندس محمدرضا داهی، مهندس ابراهیم بیگدلی
حروف‌نگار: نسرین بابائی
نوبت چاپ: اول
تاریخ انتشار: ۱۳۸۹
شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران و فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران
چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران
شابک جلد سیزدهم: ۹۷۸-۹۶۴-۰۳-۴-۶۱۶۳
شابک دوره ۱۵ جلدی: ۹۷۸-۹۶۴-۰۳-۵۹۴۹-۵

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مؤلفان است»

«کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است»

بها: ۸۵۰۰۰ ریال

خیابان کارگر شمالی - خیابان شهید فرشی مقدم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

پست الکترونیک: press@ut.ac.ir - سایت: www.press.ut.ac.ir

بخش و فروش: تلفکس ۸۸۰۱۲۰۷۸

اعضای شورای هماهنگ کننده اصطلاحات علمی شاخه‌های گروه علوم کشاورزی:

رئیس وقت گروه علوم کشاورزی	دکتر بهمن یزدی صمدی
رئیس شاخه آبیاری	دکتر علیرضا سپاسخواه
رئیس شاخه اقتصاد کشاورزی	دکتر غلامرضا سلطانی
رؤسای وقت و حال شاخه ترویج و آموزش کشاورزی	دکتر اسماعیل شهبازی و دکتر مجید کوپاهی
رئیس شاخه علوم باغبانی	دکتر مرتضی خوشخوی
رؤسای وقت و حال شاخه جنگل و محیط زیست	دکتر کریم جوانسر و دکتر محمود ذبیری
رئیس شاخه چوب‌شناسی	دکتر داوود پارسا پزوه
رئیس شاخه خاک‌شناسی	دکتر منوچهر مفتون
رؤسای وقت و حال شاخه علوم دامی	دکتر نصرالله سفیدبخت و دکتر علی نیکخواه
رئیس شاخه زراعت و اصلاح نباتات	دکتر داریوش مظاهری
رؤسای وقت و حال شاخه شیلات	دکتر بابامخیر و دکتر قباد آذری ناکاهی
رئیس شاخه علوم و صنایع غذایی	دکتر محمد شاهدی
رؤسای وقت و حال شاخه گیاه پزشکی	دکتر عباس شریفی تهرانی و دکتر کرامت‌الله ایزدپناه
رئیس شاخه ماشینهای کشاورزی	دکتر علی محمد برقی
رئیس شاخه مرتع و آبخیزداری	دکتر حسن احمدی
استاد زبان و ادب فارسی	دکتر غلامرضا ستوده
عضو هیأت علمی و دبیر شورا	دکتر سید محمد اشکان

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار

در جهان امروز تحولات و توسعه سریع علوم کشاورزی، منابع طبیعی و تکنولوژی وابسته به آن، موجب ورود واژه‌ها و اصطلاحات علمی جدید در این بخش از علوم شده و هر روز بر تعداد آنها افزوده می‌شود. عدم تعریف دقیق واژه‌ها و اصطلاحات علمی در رشته‌های مختلف علوم کشاورزی و منابع طبیعی و نبود معادل دقیق و صحیح فارسی برای آنها مشکلاتی را در آموزش این علوم به وجود آورده که روز به روز شدیدتر می‌شود.

گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم از بدو تشکیل، لزوم تهیه و تدوین فرهنگ توضیحی اصطلاحات علمی در رشته‌های مختلف کشاورزی و منابع طبیعی را احساس می‌کرد. از این رو در سال ۱۳۷۲ طرحی با عنوان "تهیه و تدوین فرهنگ واژه‌ها و اصطلاحات علمی رشته‌های علوم کشاورزی و منابع طبیعی" تهیه کرد که در همان سال به تصویب شورای علمی فرهنگستان علوم رسید؛ و مقرر گردید که هر یک از ۱۳ شاخه تخصصی گروه، در قالب ضوابط و شیوه‌های تعیین شده اقدام به اجرای طرح کند. طرح مذکور از اول سال ۱۳۷۳ در شاخه‌های ۱- آبیاری، ۲- اقتصاد، ترویج و آموزش کشاورزی، ۳- علوم باغبانی، ۴- جنگل و محیط زیست، ۵- چوب‌شناسی و صنایع چوب، ۶- خاک‌شناسی، ۷- علوم دامی، ۸- زراعت و اصلاح نباتات، ۹- شیلات، ۱۰- علوم و صنایع غذایی، ۱۱- گیاه‌پزشکی، ۱۲- ماشینهای کشاورزی، ۱۳- مرتع و آبخیزداری به وسیله ۵۷ نفر از استادان و محققان برجسته کشور به اجرا درآمد.

در مرحله اول طرح قرار شد که هر شاخه، بسته به وسعت موضوع و امکانات رشته خود بین دو

تا سه هزار واژه و اصطلاح علمی را که مورد نیاز مبرم دانشجویان، مدرسان، مترجمان و مؤلفان رشته‌های کشاورزی و منابع طبیعی می‌باشد، تهیه و تدوین کند؛ به طوری که هر اصطلاح علمی دارای تعریف دقیق، کوتاه و روشن و معادل فارسی باشد و حتی الامکان سعی شود برای هر اصطلاح و واژه علمی یک معادل برگزیده و در تألیف و تدوین فرهنگها از آخرین و معتبرترین کتب علمی و فرهنگهای تخصصی به زبانهای خارجی بهره گرفته شود و هر مجلد دارای دو بخش انگلیسی - فارسی و فارسی - انگلیسی باشد.

در اوایل سال ۱۳۷۳، اعضای شاخه‌ها کار اجرای طرح را شروع کردند. ابتدا حدود و تعداد واژه‌ها و اصطلاحات هر شاخه که لازم بود در این مرحله تعریف و معادل برای آنها برگزیده یا ساخته شود، مشخص شد. سپس واژه‌های مربوط به هر شاخه از فرهنگهای تخصصی خارجی و کتب و مجلات علمی مربوط استخراج و با استفاده از منابع و تجربه علمی اعضا به تدریج برای آنها تعریف و معادل مناسب تهیه شد. تعریف واژه‌ها و اصطلاحات علمی و معادلهای آنها به کارتهای مخصوص منتقل و در جلسات شاخه بررسی و در نهایت مورد تأیید قرار گرفت. واژه‌ها و اصطلاحات علمی مشترک بین شاخه‌ها در جلسات ماهانه شورای هماهنگی متشکل از رؤسای شاخه‌ها، مسؤل هماهنگی طرح، استاد زبان فارسی و نماینده فرهنگستان زبان و ادب فارسی مورد رسیدگی قرار گرفت و پس از اعمال تصحیحات لازم و هماهنگ کردن معادلهای آنها، به تصویب رسید. اصطلاحات علمی که تعریف و معادل آنها نهایی و به تأیید رسیده بود، توسط ویراستاران، ویراستاری شدند.

در خلال اجرای طرح از همکاریهای فرهنگستان زبان و ادب فارسی نیز بهره‌مند شدیم. بدین معنا که هماهنگیهای لازم بین مسؤلان دو فرهنگستان به عمل آمده و کارشناسان فرهنگستان مذکور در شورای هماهنگی طرح شرکت داشته‌اند. همچنین دو نفر از مجریان طرح در چند جلسه شورای گروه واژه‌گزینی فرهنگستان زبان و ادب فارسی شرکت کردند و اعضای این گروه را در جریان اقدامات انجام شده و شیوه کار قرار دادند. قرار بر این شد که پس از تدوین اصول و ضوابط واژه‌گزینی برای اصطلاحات علمی توسط فرهنگستان زبان و ادب فارسی، معادلهای نوساخته شاخه‌های مختلف علوم کشاورزی مورد بررسی قرار گیرد.

مرحله اول طرح در پایان مدت پیش‌بینی شده انجام شد و اعضای شاخه‌های مختلف کشاورزی و منابع طبیعی با صرف حدود سی هزار نفر - ساعت در جلسات رسمی توانستند این مرحله را به پایان

برسانند. نظر به این که احساس می‌شد دانشجویان، استادان، مترجمان و محققان رشته‌های کشاورزی و منابع طبیعی به این مجموعه فرهنگها نیاز مبرم دارند، لذا شورای گروه علوم کشاورزی تصمیم گرفت هر چه زودتر نتایج مرحله اول طرح را در ۱۵ جلد، به عنوان چاپ مقدماتی منتشر کند و در دسترس علاقمندان قرار دهد به این امید که مرحله دوم طرح به مرحله اجرا درآید و تذکرات و راهنمایی‌های دانشمندان و صاحب‌نظران در مرحله دوم اجرای طرح لحاظ و کمبودها و نقایص آنها برطرف شود. خوشبختانه مرحله دوم طرح تهیه و تدوین فرهنگ واژگان و اصطلاحات علمی رشته‌های علوم کشاورزی و منابع طبیعی در گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم و با کوشش و همکاری علمی بیش از ۶۰ نفر از استادان و محققان گروه یاد شده از مهرماه ۱۳۸۳ به مرحله اجرا در آمد و در ۱۳۸۸ به پایان رسید و حدود ۳۵۰۰۰ واژه و اصطلاح علمی جدید معادل‌گزینی و تعریف شدند. فرهنگ حاضر مجموع واژگان مرحله اول و دوم اجرای طرح می‌باشد که با نام 'فرهنگ نوین کشاورزی و منابع طبیعی' به چاپ رسیده است.

دکتر بهمن یزدی صمدی

مجری مسؤول طرح

یادی از دکتر کریم جوانشیر (۱۳۱۴ - ۱۳۷۷ هجری شمسی)

تهیه و تدوین فرهنگ اصطلاحات علمی جنگل و محیط زیست از سال ۱۳۷۳ با مشارکت مؤلفان این کتاب آغاز شد. متأسفانه دکتر کریم جوانشیر در دهم فروردین ۱۳۷۶، بر اثر بیماری به رحمت ایزدی پیوست. از آن تاریخ به بعد دیگر مؤلفان به کار ادامه دادند و تدوین فرهنگ را به پایان رساندند.

روانشاد دکتر کریم جوانشیر در سال ۱۳۱۴ در شهر خوی متولد شد و تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در تهران گذراند. در سال ۱۳۳۸ با درجه فوق لیسانس در رشته جنگل و مرتع فارغ التحصیل و در سال ۱۳۳۹ به سمت معلم دستیار در دانشگاه تهران مشغول کار شد. در سال ۱۳۴۲ برای اخذ درجه دکتری به دانشگاه مونپلیه در فرانسه رفت و پس از اخذ درجه دکترا در سال ۱۳۴۶ از دانشگاه مذکور، با سمت استادیاری به خدمت خود در دانشگاه تهران ادامه داد. آن مرحوم در سال ۱۳۶۹ به عضویت فرهنگستان علوم ایران درآمد و همکاری خود را با گروه علوم کشاورزی فرهنگستان مذکور آغاز کرد. دکتر جوانشیر در طی حیات پرثمرش، بیش از ده پروژه تحقیقاتی را به انجام رسانید و در دوازده کنگره و مجمع جهانی شرکت کرد و بیش از ۲۰ مقاله علمی - پژوهشی در مجلات معتبر داخلی و خارجی به چاپ رسانید. از دکتر جوانشیر هفت جلد کتاب به یادگار مانده است که سه جلد آن در سالهای ۱۳۵۲، ۱۳۶۴ و ۱۳۷۶ جایزه بهترین کتاب سال را دریافت کرد. زنده یاد کریم جوانشیر مسئولیت شاخه جنگل و محیط زیست گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم را نیز به عهده داشت. در اجرای طرح تهیه و تدوین فرهنگ واژه‌ها و اصطلاحات علمی جنگل و محیط زیست هم بسیار فعال بود. متأسفانه اجل مهلتش نداد و نتوانست تا اتمام کار به امانت باشد. روانش شاد و روحش قرین آرامش باد.

اعضای شاخه جنگل و محیط زیست گروه علوم کشاورزی

فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران

شیوه تنظیم فرهنگ

- ۱- در این کتاب حدود ۴۰۰۰ واژه و اصطلاح علمی انگلیسی که در رشته جنگل و محیط زیست رواج بیشتری دارند تعریف و برای هر یک معادل فارسی گزینش و یا ساخته شده است.
- ۲- به منظور استفاده بیشتر، فرهنگ در دو بخش: انگلیسی-فارسی و فارسی-انگلیسی تنظیم شده است. بخش انگلیسی-فارسی از سمت چپ به راست، به ترتیب حروف الفبای انگلیسی و بخش فارسی-انگلیسی از راست به چپ به ترتیب حروف الفبای فارسی چاپ شده است. در بخش فارسی-انگلیسی شرح واژه‌ها نوشته نشده و خواننده برای شرح آنها، باید به متن انگلیسی-فارسی مراجعه کند.
- ۳- هرگاه برای یک واژه انگلیسی چند معادل فارسی پیشنهاد شده باشد، این معادله‌ها به ترتیب اولویت نوشته شده و با «برگول» (g) از یکدیگر جدا شده‌اند. واژه‌هایی که دارای چند معادل با مفاهیم متفاوت باشند با نقطه و «برگول» (p) و تعریف آنها با شماره‌های مختلف از یکدیگر جدا شده‌اند.
- ۴- هرگاه واژه‌ای (در متن انگلیسی-فارسی) دارای مترادف باشد، یکی از واژه‌ها به عنوان سرواژه انتخاب و شرح داده شده است و بقیه داخل پرانتز به عنوان مترادف آورده شده و با علامت syn: متمایز شده است.
- مترادف‌های هر سرواژه با معادل‌های آنها در محل ترتیب الفبایی خود ضبط و شرح آنها با علامت پیکانه (←) به شرح سرواژه ارجاع داده شده است.
- ۵- در این فرهنگ علامت پیکانه (←) به جای عبارت "مراجعه کنید به" به کار رفته است و از آن به منظور ارجاع خواننده به شرح واژه مترادف و یا جلب توجه او به تفاوت و تمایز معنی و مفهوم دو واژه نزدیک به هم و یا متضاد با یکدیگر استفاده شده است.
- ۶- هرگاه واژه‌ای دارای علامت اختصاری رایج باشد، علامت آن با حرف (حروف) بزرگ نوشته شده است.
- ۷- در شیوه خط و املا اصطلاحات انگلیسی از:

Webster's Third New International Dictionary, Copyright 1993 Merriam-Webster, Inc.

به عنوان فرهنگ معیار استفاده شده است.

۸- نظر به اینکه نرم افزار مورد استفاده، واژگان لاتینی ابتدای ستون چپ و پایان ستون راست (در بخش انگلیسی - فارسی) را نمی توانست به سرصفحه منتقل کند، لذا در این فرهنگ فقط این واژگان با حروف راست نگاشته شده اند. سایر واژگان لاتینی با حروف خوابیده (ایتالیک) نوشته شده اند.

www.ketab.ir

منابع مورد استفاده (References)

الف - فارسی:

- آریان پور کاشانی، عباس و آریان پور کاشانی، منوچهر. ۱۳۶۸. فرهنگ دانشگاهی انگلیسی و فارسی جلد ۱ و ۲، چاپخانه سپهر، تهران.
- اسدی، مصطفی. ۱۳۶۷. فلور ایران. شماره ۱- تیره گز، مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع تهران.
- ثابتی، حبیب الله. ۱۳۵۵. جنگلها، درختان و درختچه‌های ایران. وزارت کشاورزی- تهران.
- ثابتی، حبیب الله. ۱۳۸۲. جنگلها، درختان و درختچه‌های ایران. دانشگاه یزد، چاپ سوم، ۸۰۶ ص.
- جزیره‌ای، محمد حسین. ۱۳۸۱. جنگلکاری در خشکبوم. انتشارات دانشگاه تهران، شماره ۲۴۷۶ (چاپ دوم)، ۴۵۱ ص.
- جوانشیر خونی، کریم. ۱۳۵۵. اتلس گیاهان چوبی ایران. انجمن ملی حفاظت منابع طبیعی و محیط انسانی - تهران.
- جوانشیر خونی، کریم. ۱۳۷۸. رستنی‌های منطقه بشاگرد، دانشگاه تهران.
- زیری، محمود و دالکی، احمد. ۱۳۸۰. تفسیر عکس‌های هوایی و کاربرد آن در منابع طبیعی. (چاپ نهم)، انتشارات دانشگاه تهران، شماره ۱۸۷، ص ۳۲۳.
- زیری، محمود. ۱۳۷۹. آماربرداری در جنگل (چاپ دوم)، انتشارات دانشگاه تهران، شماره ۲۲۳۸، ۴۱ ص.
- ساریخانی، نصرت اله. ۱۳۷۰. بهره‌برداری جنگل. انتشارات دانشگاه تهران، شماره ۲۰۹۹، ۷۶۶ ص.
- ساعی، کریم. ۱۳۲۷. جنگل‌شناسی. دانشگاه تهران.
- مخدوم، مجید. ۱۳۸۹. شالوده‌آمایش سرزمین. (چاپ نهم)، انتشارات دانشگاه تهران، شماره ۲۲۰۳، ۲۸۹ ص.
- مخدوم، مجید و همکاران. ۱۳۶۹. واژه‌نامه محیط زیست. مرکز نشر دانشگاهی، شماره ۵۳۹، تهران.
- مروی مهاجر، محمدرضا. ۱۳۸۵. جنگل‌شناسی و پرورش جنگل، انتشارات دانشگاه تهران، شماره ۲۷۰۹ (چاپ دوم)، ۳۸۷ ص.
- مظفریان، ولی الله. ۱۳۸۳. درختان و درختچه‌های ایران. فرهنگ معاصر - تهران.
- میلر، جی. تی. ۱۳۸۷. زیستن در محیط زیست. ترجمه مجید مخدوم، چاپ یازدهم، انتشارات دانشگاه

ب - خارجی:

- Brundtland, G. H. 1987. *Our Common Future*. Oxford Univ. press. oxford 400 pp.
- Considine, D. M. 1983. *Scientific Encyclopedia* (6th Ed). Van Nostrand Reinhold Book Co. New York. 3067 pp.
- Erhardt et al., 2000. *Handwoerterbuch der Pflanzenamen*, 16. Auflage, E.Ulmer Stuttgart, 990 S.
- Ford-Robertson, F.C. 1971. *Terminology o forest Sciences, Technology Practice and products*. Soc Amer. For. Washington DC, 343 pp.
- Godet, j-D. 1986. *Baeume und straeucher, Arboris varlag*, Bern, 216 S.
- Helms, J. A., (1998) *The Dictionary of Forestry*, Society of American Foresters, Bethesda, USA, 210 p.
- Lo, C. P., Yeung, A. K. W., (2007) *Concepts and Techniques in Geographic Information Systems*, second edition, Pearson Education Hall, USA, 532 p.
- Makhdoum, M.F. 1993. *The first application of automated land evaluation in Iran*. Environ. Manage (713). 409-419 pp.
- Makhdoum, M.F. 1966. *Management of Protected areas and conservation of biodiversity in Iran*, (ch. 7). Oxford and IBH pub. Co. New Delhi. 85-122.
- Parker, S.P. 1980. *McGraw-Hill Encyclopedia of Environmental Sciences* (2nd Ed.) McGraw-Hill Book Co. New York. 855 pp.
- Rabchevski, G.A. 1984. *Multilingual Dictionary of Remote Sensing and Photogrammetry*. Amer. Soc. photo grammetry. Virginia. 343 pp.

Schuett et al. 2002. Lexikon der Baum-und straucharten. Nikol verlag,
Hamburg, 581 S.

Steinbach, G, 2000. Der grosse Mosaik, Nafurfuehrer, Baeume und
straeucher, Mosaik Verlag, Muenchen, 159 S.

www.ketab.ir